

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (GAN)

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

آموزش استفاده از وب آو ساینس

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آو ساینس

کارگاه آنلاین مکالمه روزمره انگلیسی

تحلیل مفهوم شناسی واژه "اِثم" در فرایند ترجمه قرآن کریم

(با محوریت ترجمه های مکارم شیرازی، آیتی، مشکینی، الهی قمشه ای، رضایی)

حسین خانی کلقای^۱ و زهرا قاسم پور گنجه لو^۲ و فاطمه ملک محمد نیساری^۳

چکیده:

واژگان قرآن کریم گاهی به صورت تک معنا وارد قرآن شده است، و گاه در چندین معنا به کار رفته، که این خود از دلایل اعجاز بیانی قرآن است. قرآن کریم به دلیل اینکه مهمترین کتاب مسلمانان است به زبانهای مختلف ترجمه شده است. در زبان فارسی نیز انواع گوناگونی از ترجمه های قرآن، ارائه شده است که هر کدام به شیوه ای خاص، این کتاب مقدس را ترجمه کرده اند، توجه به معانی و معادل های دقیق واژگان در ترجمه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در این مقاله، واژه اثم و مشتقات آن معنانشناسی شده و با ترجمه های فارسی قرآن تطبیق داده شده است که نتایج حاصله نشان می دهد: کم توجهی به سیاق آیات و حوزه هایی معنایی واژه ی "اِثم" سبب ضعف ترجمه ها در برابریابی دقیق واژه گردیده است و کلمه "اِثم" با وجود معانی مختلف در بیشتر موارد به معنی گناه ترجمه شده است. لازم به ذکر است ترجمه ی آیتی در مقایسه با ترجمه های بررسی شده موفق تر عمل کرده است.

واژگان کلیدی: معنانشناسی، اِثم، نقد ترجمه، ترجمه های فارسی قرآن، آسیب شناسی ترجمه

^۱ . استادیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی خوی ۰۹۱۴۱۰۳۵۳۶۸

^۲ . دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده علوم قرآنی خوی. ۰۹۳۰۳۹۲۱۹۸۳

^۳ . دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده علوم قرآنی خوی. ۰۹۱۴۸۵۴۵۷۶۵

۱- مقدمه

قرآن کتاب مقدس مسلمانان و منشور زندگی آنهاست، این کتاب آسمانی و حقایق الهی در قالب زبان عربی از منبع وحی نازل شده و زبان عربی چنان که معلوم است، فصیح‌ترین و بلیغ‌ترین زبان‌هاست که خدای متعال بدان وسیله با بشر سخن گفته است؛ اما از طرفی همین زبان، دیواری است محکم میان علوم و معارف این کتاب عزیز و میان کسانی که از دانستن آن محرومند، و از طرفی همه بشریت مکلف به آگاهی مطلق یا نسبی از این کتاب آسمانی هستند و پیام حیات بخش آن باید به گوش جهانیان برسد. از این رو نیاز به ترجمه پیدا می‌شود. برای ارائه ترجمه دقیق و گویا باید با ساختارهای زبانشناسی زبان مبدأ و مقصد توجه کافی نمود. توجه به ساختار لغوی با رویکرد علم زبان‌شناسی می‌تواند در فهم و انتقال درست معانی واژگان قرآنی بسیار مفید باشد. عدم توجه به حوزه‌هایی معنایی مفردات قرآن و وجوه معانی آن، باعث کج‌فهمی مفاهیم وحیانی شده و بروز مشکلاتی در روند ترجمه می‌شود که همین مشکل، خود زمینه‌ی انحرافات دیگری را در احکام الهی باعث می‌شود. اگر به نوع ترجمه‌ی واژه‌ها در تمامی زبان‌ها به خصوص زبان فارسی توجه نشود، امکان اینکه احکام دینی به درستی تبیین نشود و افراد تازه‌مسلمان، دچار تردید شوند، وجود دارد. پس در نتیجه باید ترجمه‌های ارائه شده را به خوبی آسیب‌شناسی کرد تا زمینه‌ی مطالعات دانشمندان، مسلمانان مشتاق معارف دین فراهم شود.

۱-۲ سؤالات تحقیق

این پژوهش بر آن است که پاسخ دهد:

- واژه "إثم" در لغت و اصطلاح به چه معانی بکار رفته و حوزه‌هایی معنایی آن کدام است؟
- ترجمه‌های بررسی شده در برابری فارسی این واژه دارای چه لغزشهایی هستند؟

۱-۳ پیشینه تحقیق

در این حوزه کارهای مختلفی صورت گرفته است از جمله: «حوزه معنایی نام‌های گناه در قرآن کریم و نقد ترجمه‌های فارسی بر اساس آن» نوشته هادی رهنما، مقاله «ارزیابی ترجمه‌های معاصر قرآن کریم، مشتمل بر ماده حشر» تألیف

کاووس روحی و همکاران وی و مقاله « تحلیل معناشناختی برخی از واژگان قرآن در فرایند ترجمه » تألیف سید حسین سیدی، اما موضوع منطبق با پژوهش حاضر تا کنون صورت نگرفته و این کار به نوبه خود، پژوهش نو و بدیعی می‌باشد.

۱-۴- روش تحقیق

واژه اثم را با رجوع به فرهنگ لغت های عربی و مفردات قرآن معناشناسی نموده و وجوه مختلف آن را بررسی کرده و آنها را با ترجمه های فارسی تطبیق داده است. و مقاله به صورت کتابخانه ای و تحلیلی انجام گرفته است.

۲- مفهوم شناسی واژه اثم و مشتقات آن در زبان عربی

این ماده از حروف «أ- ث- م» تشکیل شده و از نظر ساختاری مصدر و تلاثی مجرد می باشد و با جستجو در کتابهای لغت مربوط به واژگان دخیل در زبان عربی چون واژه های دخیل در قرآن مجید نوشته آرتور جفری و همچنین ترجمه و شرح مفردات سیوطی به نظر می رسد که این کلمه کاملاً عربی بوده و در زبانهای غیرعربی سابقه ای نداشته است.

اثم در لغت به معنی کذب (ابوحاتم، بی تا، ص ۱۴۱)، بطاء و تاخر (کندی و تأخیر و درنگ کردن) (ابن فارس، ۱۳۰۴، ج ۱، ص ۶۰-۶۱؛ فیروز آبادی، بی تا، ج ۴، ص ۷۳-۷۲)؛ قمار (ابن منظور، ۱۴۰۵، ج ۱۲، ص ۷-۵؛ قرشی، ۱۳۵۲، ج ۳، ص ۲۱۸)، ذنب (گناه) (جوهری، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۱۸۵۷؛ ابن منظور، ۱۴۰۵، ج ۱۲، ص ۷-۵؛ قرشی، ۱۳۵۲، ج ۳، ص ۲۱۸) خمر (شراب) (فیروز آبادی، بی تا، ج ۴، ص ۷۳-۷۲؛ زبیدی، ۱۳۹۶، ج ۱۶، ص ۷-۵). انجام دادن کاری که حلال نیست. (ابن منظور، ۱۴۰۵، ج ۱۲، ص ۷-۵) - فعل قبیحی که سزاوار سرزنش است. (الشیخ الطبرسی، ۱۳۷۲، ج ۱، ص ۲۹۰)

در فروق اللغویه تفاوت اثم را با خطأ اینگونه مطرح می کند که این تفاوت با توجه به این آیه لیس علیکم جناح فیما اخطاتم به ولكن ما تعمدت قلوبکم و کان الله غفوراً رحیماً* (احزاب / ۵) از دو جهت است که از لحاظ معنای اصلی ریشه که در اثم کوتاهی و سستی در عمل بود اما در خطا اشتباه کردن است و فرق دوم آن در شرط آنهاست که در اثم عمدی بودن شرط بود اما در خطا غیر عمدی بودن شرط است و آیات قرآن نیز آن را تأیید می کند که مهمترین آیه در تأیید این مطلب آیه ی ۱۱۲ سوره نساء است: "من یکسب خطیئه او اثمأ ثم یرم به بریئاً فقد احتمل بهتاناً و اثمأ مبیناً".

(ابوهلال، ص ۱۹۳)

و در اصطلاح عبارت است از حالتی که در انسان، یا هر چیز دیگر یا در عقل پیدا می شود که باعث کندی انسان از رسیدن به خیرات می گردد، پس اثم آن گناهی است که به دنبال خود شقاوت و محرومیت از نعمت های دیگری را

می‌آورد، و سعادت زندگی را در جهات دیگری تباه می‌سازد، بدین جهت آن را اثم خوانده‌اند. (طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۲، ص ۲۸۹؛ مصطفوی، ۱۳۷۴، ج ۱، ص ۳۸؛ اصفهانی راغب، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۱۴۹) و همچنین به معنای هر چیزی است که جان انسان از آن بیزار است و دل وی آن را نمی‌پذیرد و نیز گفته‌اند: اثم رفتاری است که خود نکوهش باشد. شیخ طوسی این رفتار را برای اثم سزاوارتر می‌داند. (خرمشاهی، ۱۳۸۵، ج ۱، ص ۴۴۸) صاحب لسان العرب معتقد است: « اثم آن گناهی است که فردی کاری را که برای او جایز نیست انجام دهد» و در قرآن کریم آمده است: ﴿ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ﴾ (اعراف/۳۳) و نیز گناهان و افزونی جستن به نا حق را حرام کرده است. در حدیثی از امام صادق - علیه السلام - آمده است: « البرُّ ما أطمأت اليه النَّفْسُ وَالْإِثْمُ ما خَاكَ فِي صَدْرِكَ » یعنی نیکی است که جان تو با آن آرامش می‌پذیرد و مطمئن می‌شود اما اثم و گناه چیزی است که در دل تو رسوخ می‌کند و تو را آزار می‌دهد. (اصفهانی راغب، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۱۴۹)

جمع بندی دیدگاه‌ها:

«درباره ی دیدگاه آن دسته از لغت شناسان که می‌گویند: اثم عملی است که مانع رسیدن به خیرات می‌شود(باعث کندی حرکت انسان می‌شود) مانند قول راغب، ابن فارس و مصطفوی اشکالی وارد می‌شود و آن اینکه آیا شخص وقتی گناه انجام می‌دهد حرکت او به سوی خیر و کمال، کند و آهسته می‌شود؟ آیا حرکت شخص گناهکار به سوی کمال و خیرات است تا کندی یا سرعت معنا دهد یا اینکه گناهکار دست کم در هنگام گناه توقف دارد و حرکتی برای او نیست(اگر چه ممکن است به سوی سقوط حرکت کند). این نظر مورد قبول نیست. اما اینکه صاحب کتاب " التحقیق " استشهاد می‌کنند به آیه شریفه ی " وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ " و می‌گویند: نیکی صدق عمل است و در برابر آن کندی و تسامح و عقب افتادن از عمل نیک است(یعنی اثم) جواب این است که در مقابل صدق عمل و عمل نیک و انجام دادن کارهای خوب اعمال زشت و انجام کارهای بد قرار دارد و انجام اعمال بد انسان را به عقب می‌راند نه اینکه حرکت را در رسیدن به خیر کند می‌کند.»(همایی، ۱۳۸۳، ص ۸۳)

۳- کاربرد واژه اثم و مشتقات آن در قرآن

کلمه اثم ۴۸ بار در قرآن آمده است ۱۱ مورد آنها در سوره های مکی و ۳۷ مرتبه در سوره های مدنی که نسبت بین آنها تقریباً ۳/۱ (یک سوم) است و این تفاوت به این علت است که اکثر احکام و آیات مربوط به آنها مدنی است و منظور از اثم بیان تکلیف است و همه ی آنها یی که در سوره های مدنی آمده است. مربوط به مخالفت احکام فرعی است؛ اما احکامی که در آیات مکی آمده است اصولی است که موافق عقل سلیم و دین های دیگر است و اکثر آنها از لوازم اعتقاد به خدا و از اصول محرمات است. (واعظ زاده خراسانی، ۱۴۱۹، ج ۱، ص ۳۲۱).

در کتاب الاشباه و النظائر مقاتل بن سلیمان بلخی آمده است: کلمه " اثم " به پنج صورت تفسیر شده است: اول، اثم به معنای شرک است در سوره ی مائده آمده است: "لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّائِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ" (مائده/۶۳) « چرا خداپرستان و دانشمندان، آنان را از گفتار بد و شرک آلودشان باز نمی دارند » یعنی از سخنان شرک آمیز آنان جلوگیری نمی کنند.

دوم، اثم به معنای نافرمانی و سرکشی. در سوره ی مائده آمده است: "فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ" (مائده/۳) « پس هرکس به گرسنگی درمانده شود بدون آنکه قصد نافرمانی داشته باشد» یعنی ناچار گردد به خوردن آنچه خدا حرام کرده مانند گوشت مرده و جز آن از خوراکیهای حرام، بی آنکه تعمد در معصیت خداوند داشته باشد. سوم، اثم به معنای گناه. در سوره ی بقره آمده است: "فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ" (بقره/۲۰۳) « و هرکه در دو روز شتاب ورزد گناهی بر او نیست ».

چهارم، اثم به معنای زنا. در سوره ی انعام آمده است: "وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ" (انعام/۱۲۰) «نه در آشکار و نه در نهان، زنا نکنید».

پنجم، اثم به معنای خطا. در سوره ی بقره گفته: "فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصِيٍّ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا" (بقره/۱۸۲) « پس هرگاه کسی بیم دارد که وصیت کننده ای ستم یا گناهی بورزد»، چه گناه عمدی و چه سهو و خطا. (همایی، ۱۳۸۳، ص ۸۶)

۴- آسیب شناسی معنای اثم در ترجمه های قرآن

۴-۱- اثم

کلمه " اثم " و " اِثْمًا " در قرآن به صورت اسم ۲۱ بار به کار رفته است که به معنای گناه می باشد و اکثر مترجمان آن را

درست ترجمه کردند. فقط تفاوت خاصی در این کلمه وجود دارد و آن هم در آیه ۲۱۹ سوره بقره و ۱۰۷ سوره مائده میباشد که اختلافات مترجمان در ذیل آیات آورده شده است:

" يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمْ هُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ " (بقره/ ۲۱۹)

ترجمه مکارم شیرازی: در باره شراب و قمار از تو سؤال می‌کنند، بگو: «در آنها گناه و زیان بزرگی است؛ و منافی (از نظر مادی) برای مردم در بردارد؛ (ولی) گناه آنها از نفعشان بیشتر است. و از تو می‌پرسند چه چیز انفاق کنند؟ بگو: از ما زاد نیازمندی خود.» اینچنین خداوند آیات را برای شما روشن می‌سازد، شاید اندیشه کنید!

ترجمه مشکینی: از تو درباره شراب و قمار می‌پرسند، بگو: در ارتکاب آن دو گناهی است بزرگ و سودهایی (مادی) برای مردم، و گناه آنها بزرگتر از سودشان است. و از تو می‌پرسند که چه چیز انفاق کنند؟ بگو: آنچه میسور است. این گونه خداوند برای شما آیات خود را روشن می‌کند، شاید بیندیشید،

ترجمه رضایی: از تو، در باره شراب و قمار می‌پرسند، بگو: در آن دو، گناه [و زیانی] بزرگ، و سودهایی برای مردم است؛ و [الی] گناه آن دو از سود آن دو بزرگ‌تر است. «و از تو می‌پرسند:» چه چیزی [در راه خدا] مصرف کنند؟ «بگو:» بخشش (متعادل، یا از مازاد مال یا از بهترین قسمت آن). «اینچنین خدا آیات را برای شما روشن بیان می‌کند؛ تا شاید شما تفکر کنید.

ترجمه آیتی: تو را از شراب و قمار می‌پرسند. بگو: در آن دو گناهی بزرگ و سودهایی است برای مردم. و گناهشان از سودشان بیشتر است. و از تو می‌پرسند، چه چیز انفاق کنند؟ بگو: آنچه افزون آید. خدا آیات را اینچنین برای شما بیان می‌کند، باشد که در کار دنیا و آخرت بیندیشید.

ترجمه الهی قمشه ای: (ای پیغمبر) از تو از حکم شراب و قمار می‌پرسند، بگو: در این دو کار گناه بزرگی است و سودهایی برای مردم، ولی زیان گناه آن دو بیش از منفعت آنهاست. و نیز سؤال کنند تو را که چه در راه خدا انفاق کنند؟

جواب ده: آنچه زائد (بر ضروری زندگانی) است. خداوند بدین روشنی آیات خود را برای شما بیان کند، باشد که تفکر نموده و عقل خود به کار بندید.

در این آیه "إثم" چون در مقابل کلمه "منافع" قرار دارد، به معنای ضرر و زیان می باشد و نباید در اینجا به معنای گناه به کار رود. اختلافات: ترجمه های آیتی و مشکینی هر دو "إثم" را به معنای گناه ترجمه کردند. و الهی قمشه ای "إثم" نخستین را گناه معنا کرده اند. رضایی و مکارم، گناه و ضرر را مترادف هم گرفتند شاید به علت این مترادف به کار برده اند که انسان با انجام گناه دچار ضرر و زیان می شود ولی معنای اصلی آن در این آیه به علت وجود کلمه منافع، ضررو زیان می باشد.

ترجمه پیشنهادی: ... بگو: در این دو کار زیان بزرگی است و سودهایی برای مردم، ولی زیان آن بیشتر از منفعتشان آنهاست...

" فَإِنْ عُثِرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَأَخْرَأَنَّ يَفْقَهُمَ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولِيَّانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتَيْهِمَا وَمَا اغْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ " (مائده / ۱۰۷)

ترجمه مکارم شیرازی: و اگر اطلاعی حاصل شود که آن دو، مرتکب گناهی شده‌اند (و حق را کتمان کرده‌اند)، دو نفر از کسانی که نسبت به میت، اولی هستند، به جای آنها قرار می‌گیرند، و به خدا سوگند یاد می‌کنند که: «گواهی ما، از گواهی آن دو، به حق نزدیکتر است! و ما تجاوزی نکرده‌ایم؛ که اگر چنین کرده باشیم، از ظالمان خواهیم بود!»

ترجمه مشکینی: پس اگر معلوم شد که آن دو (شاهد به گفتن دروغ) مرتکب گناه شده‌اند دو شاهد دیگر از کسانی که بر آنها ستم و خیانت شده و نزدیکتر به میت‌اند (یعنی از وارثان میت هر چند مدعی هستند) به جای آنها می‌ایستند و به خدا سوگند می‌خورند که شهادت ما از شهادت آن دو درست‌تر است و ما تجاوز (از حق) نکرده‌ایم و الا حتما از ستمکاران خواهیم بود.

ترجمه رضایی: و اگر اطلاعی حاصل شد، که آن دو (شاهد،) مستحق (کیفر) گناهی شده‌اند، پس دو نفر دیگر (نزدیکان میت) از کسانی که آن دو (شاهد) نخستین بر آنان ستم کردند، به جای آن دو قرار می‌گیرند، و آن دو به خدا

سوگند یاد می‌کنند که: « قطعاً گواهی ما، از گواهی آن دو، سزاوارتر است؛ و تجاوزی نکرده‌ایم؛ که (اگر چنین کنیم) در این هنگام حتماً ما از ستمگرانیم

ترجمه آیتی: و هر گاه معلوم شود که آن دو شاهد مرتکب گناه خیانت شده‌اند، دو شاهد دیگر که اولی‌تر از آن دو باشند جای ایشان را بگیرند. آن دو به خدا قسم خوردند که شهادت ما از شهادت آن دو درست‌تر است و ما از حق تجاوز نکنیم، هر گاه چنین کنیم از ستمکاران باشیم.

ترجمه الهی قمشه ای: پس اگر بر احوال آن دو شاهد اطلاعی حاصل شد که مرتکب گناهی شده‌اند (و در شهادت خیانت کرده‌اند) دو شاهد دیگر که احق (به ارث یا شهادت) باشند به جای آنها قیام کنند و به خدا سوگند یاد کنند که شهادت ما راست‌تر از شهادت آن دو شاهد پیشین است و ما (از حق اصلاً) تجاوز نکردیم، که در آن صورت از ستمکاران باشیم.

با توجه به مطالب بالا " اِثْمًا " که به معنای گناه می‌باشد در این آیه نیز به معنای گناه به کار رفته است ولی فقط ترجمه ی رضایی به معنایی "اِثَام" که " کیفر گناه " می‌باشد ترجمه کرده اند و ترجمه پیشنهادی نیز مانند ترجمه های ذکر شده ، این می‌باشد که گناه معنی شود.

۴-۲- اِثَامًا:

اِثَام و اِثَام به معنای عقوبت گناه آمده است: يَلْقَى اِثَامًا : خواست مجازات گناه را یعنی عقوبت را. (تهذيب اللغة، بی تا، ج ۱۵، ص ۱۱۷؛ ابن منظور ، ۱۴۰۵، ج ۱، ص ۵۶؛ خلیل فراهیدی، ۱۴۱۰، ج ۸، ص ۲۵۰؛ ابن الاثیر، ۱۳۶۴، ج ۱، ص ۲۴؛ الطریحی، ۱۴۰۸، ج ۱، ص ۳۶) و همچنین وزر و وبال گناه است، که همان کیفر عذابی است که به زودی در روز قیامت با آن بر می‌خورد (علامه طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۱۵، ص ۳۳۴، آلوسی، ۱۴۱۵، ج ۱۰، ص ۴۸؛ طبرسی، ۱۳۷۲، ج ۱۷، ص ۲۲۵)

"وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ اِثَامًا " (فرقان/۶۸)

ترجمه مکارم شیرازی: و کسانی که معبود دیگری را با خداوند نمی‌خوانند؛ و انسانی را که خداوند خودش را حرام شمرده، جز بحق نمی‌کشند؛ و زنا نمی‌کنند؛ و هر کس چنین کند، مجازات سختی خواهد دید.

ترجمه مشکینی: و آنان که معبود دیگری با خداوند نمی‌خوانند، و نفسی را که خدا محترم و مصون داشته، جز به حق (مانند قصاص و حدود و غیره) نمی‌کشند، و زنا نمی‌کنند، و کسی که چنین کند به کیفری (سخت) برخورد نماید.

ترجمه رضایی: و کسانی که معبود دیگری را با خدا (بعنوان پرستش) نمی‌خوانند؛ و شخصی را که خدا (کشتن او را) حرام کرده است جز بحق نمی‌کشند؛ و زنا نمی‌کنند؛ و هر کس این (کارها) را انجام دهد، [کیفر] گناه را خواهد دید.

ترجمه آیتی: و آنان که با خدای یکتا خدای دیگری نمی‌گیرند و کسی را که خدا کشتنش را حرام کرده- مگر به حق- نمی‌کشند و زنا نمی‌کنند. و هر که این کارها کند، عقوبت گناه خود را می‌بیند.

ترجمه الهی قمشه ای: و آنان هستند که با خدای یکتا کسی را شریک نمی‌خوانند و نفس محترمی را که خدا حرام کرده جز به حق به قتل نمی‌رسانند، و هرگز گرد عمل زنا نمی‌گردند، که هر که این عمل کند کیفر گناهش را خواهد دید.

کلمه "أثاماً" همانطور که در بالا ذکر شده است معنای اصلی آن عقوبت گناه می‌باشد. که یک بار در قرآن به صورت اسم آمده است پس معنای اصلی آن همان کیفر عذابی است که به زودی در روز قیامت با آن بر می‌خورد (علامه طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۱۵، ص ۳۳۴؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۱۵، ص ۱۵۷)

با توجه به ترجمه های بالا ترجمه های مشکینی و مکارم شیرازی کیفیت مجازات را بیان کرده اند ولی ترجمه های الهی قمشه ای و آیتی و رضایی "أثاماً" را همان معنای اصلی یعنی مجازات گناه ترجمه کرده اند.

ترجمه پیشنهادی: ... هر کس این کار را انجام دهد کیفر (مجازات) گناهش را می‌بیند.

اثیم گنهکار فاسق است فاعل چیزبست که بسبب آن گناه میکنند و بعضی گفته‌اند: در فعلش متجاوز و در عقیده‌اش گنهکار است. و بعضی گفته‌اند: متجاوز است در ظلم کردن به دیگری، و گنهکار است در ظلم کردن به خود. (طبرسی، ۱۳۷۲، ج ۲۵، ص ۲۱۷، علامه طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۲۰، ص ۳۸۴) و در قرآن شش بار به صورت اسم و صفت به کار رفته است. در زیر به آیاتی که مورد اختلاف هستند پرداخته شده است:

" تَنْزَلُ عَلَيَّ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ " (شعرا/۲۲۲)

ترجمه مکارم شیرازی: آنها بر هر دروغگوی گنهکار نازل می‌گردند

ترجمه مشکینی: نازل می‌شوند بر هر دروغ‌باف گنه‌پیشه.

ترجمه رضایی: بر هر دروغ‌زن گنه‌پیشه فرود می‌آیند؛

ترجمه آیتی: بر هر بسیار دروغگوی گنهکار نازل می‌شوند.

ترجمه الهی قمشه‌ای: شیاطین بر هر شخص بسیار دروغگوی بدکار نازل می‌شوند.

تنها اختلافی که در این آیه وجود دارد این است که الهی قمشه‌ای گناه‌پیشه را بدکار ترجمه کرده است. تفاوت گناه‌پیشه با بدکار در این است که بدکار به کسی گفته می‌شود که احتمالاً گناهان را به طور غیر عمدی انجام دهد ولی گناه‌پیشه همیشه گناهان را به طور عمدی انجام دهد و انجام تمامی کارهای زشت را ترجیح دهد.

" مَنَاعٌ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٌ " (قلم/۱۲)

ترجمه مکارم شیرازی: و بسیار مانع کار خیر، و متجاوز و گناهکار است؛

ترجمه مشکینی: و بسیار بخیل و بازدارنده از خیر، تجاوزگر و گناه‌پیشه است،

ترجمه رضایی: بسیار بازدارنده از نیکی، تجاوزگر گنه‌پیشه؛

ترجمه آیتی: بازدارنده از خیر، متجاوز گناهکار،

ترجمه الهی قمشه ای: و خلق را هر چه بتواند از خیر باز می‌دارد و به ظلم و بدکاری می‌کوشد.

با توجه به ترجمه‌هایی که از مترجمان نوشته شده است اختلاف در این آیه علاوه بر این که الهی قمشه ای گناه پیشه را بدکار ترجمه کرده است، اختلاف بعدی در این می‌باشد که "اثیم" صفت مشبیه است و دلالت بر استمرار و ادامه گناه دارد. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۲۶/۲۶۰) ولی الهی قمشه ای، مکارم شیرازی و مشکینی "اثیم" و "معتد" را معطوف هم ترجمه کردند ولی با توجه به آیه "اثیم" برای "معتد" صفت می‌باشد. و باید تجاوزکار گنه پیشه ترجمه شود.

"وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ" (مطففین/۱۲)

ترجمه مکارم شیرازی: تنها کسی آن را انکار می‌کند که متجاوز و گنه‌کار است!

ترجمه مشکینی: و آن را جز هر متجاوز گنه‌پیشه تکذیب نمی‌کند.

ترجمه رضایی: در حالی که جز، هر تجاوزکار گنه‌پیشه آن را تکذیب نمی‌کند.

ترجمه آیتی: و آن روز را جز متجاوزی گناهکار دروغ نینگارد.

ترجمه الهی قمشه ای: در صورتی که آن روز را کسی تکذیب نمی‌کند مگر هر ظالم و بدکاری در عالم

در این آیه هم مانند آیه قبل (قلم/۱۲) آقایان الهی قمشه ای، مکارم شیرازی و مشکینی "اثیم" و "معتد" را معطوف هم ترجمه کردند ولی با توجه به آیه، "اثیم" برای "معتد" صفت می‌باشد و باید تجاوزکار گنه پیشه ترجمه شود.

۴-۴- تأییم

از باب تفعیل و به معنای آن است که نسبت اثم (گناه) به کسی بدهی. (علامه طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۱۹، ص ۱۲۳) و دو بار در قرآن به شکل مصدر آمده‌اند.

"لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيهَا" (واقعه / ۲۵)

ترجمه مکارم شیرازی: در آن (باغهای بهشتی) نه لغو و بیهوده‌ای می‌شنوند نه سخنان گناه آلود؛

ترجمه مشکینی: در آن بهشت‌ها هرگز سخنی لغو و گناه‌آور نمی‌شنوند.

ترجمه رضایی: در آن (بهشت) هیچ بیهوده و نسبت دادن گناه نمی‌شنوند.

ترجمه آیتی: در آنجا نه سخن لغو شنوند و نه گناه‌آلود.

ترجمه الهی قمشه‌ای: نه آنجا هیچ حرفی لغو و بیهوده شنوند و نه به یکدیگر گناهی بریندند.

باتوجه به تعریفی که از "تائیم" کردیم در این آیه فقط آقایان رضایی و الهی قمشه‌ای "تائیم" را نسبت دادن گناه به دیگری ترجمه کرده‌اند. در حالت کلی ترجمه این دو مناسبت تر و صحیح می‌باشد.

"يَتَنَزَّوْنَ فِيهَا كَأَسَا لًا لَغْوًا فِيهَا وَلَا تَأْتِيهَا" (طور / ۲۳)

ترجمه مکارم شیرازی: آنها در بهشت جامهای پر از شراب طهور را که نه بیهوده‌گویی در آن است و نه گناه، از یکدیگر می‌گیرند!

ترجمه مشکینی: در آن جا جام (شراب) را که در (آشامیدن) آن لغوگویی و گناهی نیست (به شوخی و محبت) از دست هم می‌ستانند.

ترجمه رضایی: در آن (بهشت) در مورد جام [پر از شراب] که نه در آن بیهودگی است و نه گناه، کشمکش می‌کنند.

ترجمه آیتی: در آنجا جام می‌دهند و جام می‌ستانند، که در آن نه سخن بیهوده باشد و نه ارتکاب گناه.

ترجمه الهی قمشه‌ای: آنها در بهشت جام شراب گوارا را چنان سریع از دست هم بگیرند که گویی منازعه

می‌کنند در صورتی که آنجا کار لغو و باطل و نزاع و خلاف و بزهکاری هیچ نیست.

"تاثیم" در این آیه نیز به معنی نسبت دادن گناه به دیگری است که هیچ کدام از ترجمه‌ها به آن اشاره نکردند.

نتیجه‌گیری

- واژه اثم در قرآن ۴۸ مرتبه ذکر شده است که با توجه بر خورداری از معانی مختلف (به پنج صورت تفسیر شده است)

که در بیشتر ترجمه‌ها به زبان فارسی به معنی گناه به کار رفته است .

- نظراتی که در مورد اثم و مشتقاتش به دست آورده شده است: اثم کاری که مانع از رسیدن به ثواب باشد، کاری که

حلال نباشد، ضرر دیدن، گناه ؛ اثم به معنای گنهکار؛ تاثیر از باب تفعیل یعنی نسبت دادن گناه به دیگری ، اثماً به معنای مجازات گناه مطرح شده اند.

- توجه به سیاق آیات و در نظر گرفتن سایر واژگان می‌توان به معنای درست اثم دست یافت. برای مثال در یکی از

آیات مشاهده کردیم که اثم در مقابل منافع ، معنای ضرر می‌دهد. به نظر می‌رسد بعضی از ترجمه‌ها به این نکته توجه نکردند.

- از میان ترجمه‌های فارسی قرآن (پنج ترجمه‌ی ذکر شده) ترجمه‌ی آیتی قابل قبول تر از دیگران است . توجه به

معنای دقیق این واژه در آیات ، سبب برتری این ترجمه شده است ولی به نظر می‌رسد که ترجمه‌های دیگر ، نیاز به مرور و بررسی دقیق‌تری دارند.

منابع

قرآن کریم.

ابن الاثیر، (۱۳۶۴)، النهایه فی غریب الحدیث، تحقیق: طاهر أحمد الزاوی، محمود محمد الطناحی، قم، مؤسسه

اسماعیلیان للطباعه و النشر و التوزیع،

ابن منظور، (۱۴۰۵)، لسان العرب، قم، نشر أدب الحوزه

ابن فارس زكريا، أبوالحسين أحمد، (۱۴۰۴)، معجم مقاييس اللغة، تحقيق: عبد السلام محمد هارون، مكتبة الاعلام الاسلامي،

ابوحاتم، سهل، (بي تا)، الاضداد، بيروت. دارالكتب

الجوهري، (۱۴۰۷)، الصحاح، أحمد عبدالغفور العطار، القاهرة، دارالعلم للملايين، چهارم

ازهرى، محمد بن احمد، (بي تا) ، التهذيب اللغوة، تراث العربى

ألوسى، محمود، (۱۴۱۵)، روح المعاني، بيروت، دارالكتب العلميه

خرمشاهی، بهاءالدين، (۱۳۸۵)، دانش نامه قرآن و قرآن پژوهی، انتشارات دوستان ناهید

راغب اصفهانی، حسين بن محمد، (۱۳۸۵) مفردات ، انتشارات تهران

زبيدي، مرتضى، (۱۳۹۶)، تاج العروس، تراث العربى

طباطبایى، محمد حسين، (۱۴۱۷)، تفسير الميزان، قم، انتشارات جامعه مدرسين حوزة علميه قم

طبرسى، فضل بن حسن، (۱۳۷۲)، تفسير مجمع البيان، انتشارات ناصر خسرو

الفراهيدى، الخليل، (۱۴۱۰)، كتاب العين، الصدر، دوم

الطريحي، (۱۴۰۸)، مجمع البحرين، مكتب النشر الثقافه الاسلاميه، دوم

الفيروزآبادى، مجدالدين، (۱۴۳۰) ، القاموس المحيط، بيروت، دارالمعرفة، چهارم

قريشى، على اكبر، (۱۳۵۲)، قاموس قرآن ، دارالكتب الاسلاميه

مصطفوی، حسن، (۱۳۷۴)، التحقیق فی کلمات القرآن، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۷۴)، تفسیر نمونه، تهران، دارکتب الاسلامیه

واعظ زاده ی خراسانی، (۱۴۱۹)، العجم فی فقه اللغة القرآن و سر بلاغته، مشهد، بنیاد پژوهشهای آستان قدس رضوی

همایی، غلامعلی، (۱۳۸۳)، واژه شناسی قرآن مجید، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی

SID

سرویس های
ویژه

سرویس ترجمه
تخصصی

کارگاه های
آموزشی

بلاگ
مرکز اطلاعات علمی

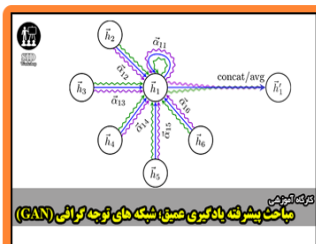

عضویت در
خبرنامه

فیلم های
آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آوساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی